

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ • ΠΟΛΗ – ΥΠΑΙΘΡΟΣ

Αγήνωρ Αστεριάδης, *Μαρούσι*

Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται έξι κείμενα με θέμα τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Τα κείμενα αυτά θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε ότι η σχέση αυτή, με το πέρασμα του χρόνου, άλλαξε. Στα δύο πρώτα, οι συγγραφείς αντλούν χαρά και δημιουργικότητα από τη φύση, ενώ στα επόμενα κείμενα καταγράφονται κυρίως οι αρνητικές συνέπειες της ζωής στις μεγάλες πόλεις, η λύπη και η διαμαρτυρία των συγγραφέων για την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Ιδίως το τελευταίο κείμενο της ενότητας, γραμμένο από έναν Ινδία-νο φύλαρχο, ενάμιση αιώνα πριν, θα σας βοηθήσει να αντιληφθείτε ότι για την καταστροφή της φύσης ευθύνεται ο χρησιμοθηρικός και καταναλωτικός τρόπος ζωής του δυτικού πολιτισμού. Η σύγχρονη λογοτεχνία απεικονίζει την αλλαγή στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, η οποία γεννά διαφορετικά και αντικρουόμενα συναισθήματα στον άνθρωπο (από τη χαρά ή και την ευδαιμονία ως τη λύπη ή την απελπισία). Η απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση τον οδηγεί σε ψυχική μόνωση και σε εγκλεισμό πίσω από τα τείχη των πόλεων.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

Πίνοντας ήλιο κορινθιακό

Η ποιητική συλλογή 'Ηλιος ο Πρώτος του Οδυσσέα Ελύτη γράφτηκε και κυκλοφόρησε μέσα στην Κατοχή (1943), περιέχει ωστόσο αισιόδοξα ποιήματα που, σε πείσμα της δύσκολης εποχής, υμνούν τη χαρά της ζωής, τον έρωτα, τη φύση και το ελληνικό φως. Το παρακάτω ποίημα, το οποίο στη συλλογή είναι άτιτλο μέρος μιας ενότητας, προβάλλει τη στενή σχέση του ποιητή με τη φύση, η οποία τον αναζωογονεί και τον γεμίζει δημιουργική διάθεση.

Ηλίας Δεκουλάκος, Στύλοι Ολυπίου Διός

Πίνοντας ήλιο κορινθιακό
Διαβάζοντας τα μάρμαρα
Δρασκελίζοντας* αμπέλια θάλασσες
Σημαδεύοντας με το καμάκι
Ένα τάμα* ψάρι που γλιστρά
Βρήκα τα φύλλα που ο ψαλμός του ήλιου αποστηθίζει*

* **δρασκελίζοντας:** πηδώντας, τρέχοντας από πάνω * **τάμα:** τάξιμο, εδώ μεταφορικά * **αποστηθίζει:** μαθαίνει απέξω

Τη ζωντανή στεριά που ο πόθος χαίρεται
Ν' ανοίγει.

Πίνω νερό κόβω καρπό
Χώνω το χέρι μου στις φυλλωσιές του ανέμου
Οι λεμονιές αρδεύουνε* τη γύρη της καλοκαιριάς
Τα πράσινα πουλιά σκίζουν τα όνειρά μου
Φεύγω με μια ματιά
Ματιά πλατιά όπου ο κόσμος ξαναγίνεται
Όμορφος από την αρχή στα μέτρα της καρδιάς.

Ο. Ελύτης, *Ποίηση*, Έκτος

* *αρδεύουνε*: ποτίζουν

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Σε ποια σημεία του ποιήματος διακρίνεται η σχέση του ποιητή με τη φύση; Πώς βιώνει τη σχέση αυτή ο ποιητής;
- 2 Καταγράψτε με τη σειρά τις ενέργειες που κάνει ο ποιητής. Γιατί στο τέλος εμφανίζεται να «φεύγει»; Σε ποια κατεύθυνση υποτίθεται ότι κινείται;
- 3 Η συγγραφέας Λιλή Ζωγράφου χαρακτήρισε τον ποιητή Ελύτη «ηλιοπότη» (η λέξη προέρχεται από το έργο του ποιητή *Το Άξιον Εστί*). Ποια ειδική σημασία έχει το ρήμα «πίνω» τις δύο φορές που το συναντάμε στο ποίημα;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Θυμηθείτε ένα τοπίο της ελληνικής φύσης στο οποίο εντοπίζετε αρκετά στοιχεία που υπάρχουν και στο τοπίο του ποιήματος. Πείτε πού βρίσκεται και περιγράψτε το. Τοπία της ελληνικής φύσης θα βρείτε και σε πολλά φωτογραφικά λευκώματα.
- ◆ Προσπαθήστε να αναπαραστήσετε ζωγραφικά το ποίημα, επικεντρώνοντας την προσοχή σας σε εκείνα τα φυσικά στοιχεία που μπορούν να αναπαρασταθούν.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ

Ξυπνάμε και η θάλασσα ξυπνά μαζί μας

Το ποίημα γράφτηκε το 1940 και περιστρέφεται γύρω από τις πιο χαρακτηριστικές εικόνες του ελληνικού και μεσογειακού τοπίου: θάλασσα, ουρανό και ήλιο. Η κυρίαρχη αυτή αίσθηση της φύσης ζωντανεύει μπροστά στα μάτια μας και τονώνει τη συναισθηματική μας διάθεση.

Κώστας Τσόκλης, Θαλασσινό τοπίο

*Ξ*υπνάμε και η θάλασσα ξυπνά μαζί μας
Με όραση καινούρια προχωρούμε
Η μέρα έχει μαιάνδρους*
Όπως η θάλασσα κύματα
Στην καρδιά μας αδειάσαμε (προσωρινά)

* **μαιάνδροι:** γεωμετρικά σχήματα, εδώ μεταφορικά

Την πόλη
Εμείναμε με την εικόνα τ' ουρανού
Ο ήλιος εμέτρησε τη γη μας
Η μέρα τούτη όπου ξυπνήσαμε
Με θάλασσα και κύματα
Με όραση και μνήμη καθαρή
Τόσο μεγάλωσε
Που ο ήλιος δεν μπόρεσε να τη μετρήσει
Που ο ήλιος δεν μπόρεσε να τη χωρέσει

Γ. Σαραντάρης, *Ποιήματα*, τόμ. 5, Gutenberg

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Τι εννοεί ο ποιητής γράφοντας «Στην καρδιά μας αδειάσαμε (προσωρινά)/ Την πόλη»;
- 2 Περιγράψτε το πρωινό ξύπνημα, με βάση τη διάθεση και τα συναισθήματα με τα οποία το παρουσιάζει ο ποιητής.
- 3 Σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται περισσότερο η χαρούμενη διάθεση στο ξεκίνημα της καινούριας μέρας; Πώς πετυχαίνει ο ποιητής να μεταδώσει την αισιόδοξη εικόνα του κόσμου;

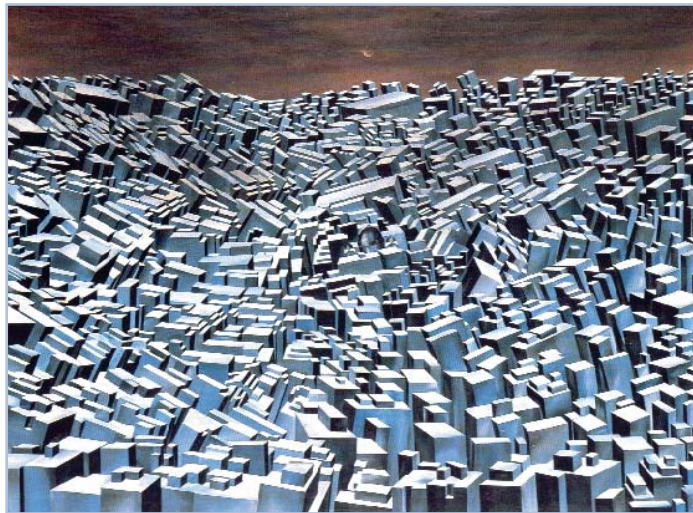
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Χωριστείτε σε ομάδες και οργανώστε μια έρευνα για τη διαχρονική επίδραση της θάλασσας στην καθημερινή ζωή, στον πολιτισμό και στη διαμόρφωση της ανθρώπινης ψυχολογίας στους μεσογειακούς λαούς. Ζητήστε από τους καθηγητές της Ιστορίας, των θρησκευτικών και της Γεωγραφίας να καθοδηγήσουν την έρευνά σας.
- ◆ Δημιουργήστε κολάζ με θέμα τη θάλασσα, τη ζωή των θαλασσινών, τις ομορφιές του βυθού ή τις ομορφιές των θαλασσών και των νησιών μας.

ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ

Αθήνα

Το ποίημα γράφτηκε το 1946, δηλαδή στην αρχή της μεταπολεμικής περιόδου. Αν και τότε δεν είχε ακόμη επεκταθεί το φαινόμενο της αστυφιλίας, ούτε είχε αρχίσει η μαζική οικοδόμηση των πολυκατοικιών, παρατηρούμε ότι ήδη η ζωή στην πόλη δεν ήταν ευχάριστη για τον άνθρωπο.

Δανιήλ Γουναρίδης, *Η πόλις*

*Π*ολιτεία γυμνή, πρωινό με τις άδειες καρέκλες
δεν είναι δω τόπος να μείνουμε
εδώ δεν έχει δρόμους δεν έχει μάτια
μέσα σ' ερειπωμένα παράθυρα
μα μυρωδιά γκαζιού και κίτρινης λαδομπογιάς.

∞

Ν.-Α. Ασλάνογλου,
Ο δύσκολος θάνατος, Νεφέλη

ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ

Η πόλη

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή Το μπαλκόνι (1982). Αναφέρεται κυρίως στους έντοτους ρυθμούς της καθημερινής ζωής στην πόλη, οι οποίοι προκαλούν άγχος και συναισθηματική ένταση στους ανθρώπους.

Η πόλη δεν κοιμάται τις νύχτες
κουλουριασμένο φίδι και λουφάζει
όλα τ' ακούει, όλα τα μετράει
και λογαριάζει κέρδη και ζημίες
η πόλη δεν κοιμάται τις νύχτες·
καμιά φορά αναστενάζει.

Α. Τσακνιά, *Το μπαλκόνι*, Νεφέλη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Για ποιους λόγους η πόλη «δεν είναι τόπος να μείνουμε», σύμφωνα με τον Ασλάνογλου;
- 2 Ποια εξωτερική εικόνα της πόλης περιγράφει ο Ασλάνογλου; Συγκρίνετε αυτή την περιγραφή με την εικόνα της «άγρυπνης» πόλης που δίνει το ποίημα της Τσακνιά.
- 3 Ποια μεταφορά χρησιμοποιεί η ποιήτρια για να περιγράψει την πόλη και γιατί;
- 4 Γιατί η Τσακνιά επιμένει στην εικόνα της «άγρυπνης» πόλης;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Επισημάνετε τα σοβαρότερα προβλήματα του χωριού ή της πόλης σας, σκεφτείτε λύσεις και γράψτε μια επιστολή στο Δήμαρχο, με την ελπίδα να προσέξει τις απόψεις σας και να μεριμνήσει για τη βελτίωση των συνθηκών της καθημερινής σας ζωής.

ΚΟΣΜΑΣ Ι. ΧΑΡΠΑΝΤΙΔΗΣ

Χαλασμένες γειτονιές

Η πόλη που σκιαγραφείται στα τρία αποσπάσματα από το βιβλίο του Χαρπαντίδη Μανία πόλεως (1993) είναι η Καβάλα, όπως τη διασώζουν από τη μια μεριά οι αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας του αφηγητή και από την άλλη μεριά η ιστορική μνήμη, στοιχεία της οποίας αξιοποιεί ο συγγραφέας. Από τη δεκαετία του 1970 ως σήμερα η Καβάλα μεταμορφώθηκε σε σύγχρονη πόλη, παρουσιάζοντας όλες τις όψεις και όλα τα προβλήματα μιας σύγχρονης μεγαλόπολης (πολυκατοικίες, αστικές συνθήκες, έλλειψη πράσινου και ελεύθερων χώρων για να παίζουν τα παιδιά).

Χαλασμένες γειτονιές. Το βουνό γύρω μια καμένη προσωπίδα,* χωρίς ένδυμα και κόσμημα, κάνει το φως πιο κοφτερό και φωτίζει ανελέητα τις πολυκατοικίες που πληγώνουν τον ουρανό με την ευτέλειά* τους, γιατί χτίστηκαν είτε βιαστικά είτε φθηνά και προπάντων για να προλάβει η πόλη την ανάπτυξη, αφού τη δεκαετία του πενήντα, εποχή που οι άλλες πόλεις γνώριζαν τις λέξεις «αντιπαροχή»,* «γκαρσονιέρα και μπανιέρα», «θερμοσίφωνο και κοινόχρηστα» αυτή άρχισε να παρακμάζει με την εξαφάνιση του καπνεμπορίου που τη στήριζε. Μέσα σε μια δεκαετία, αυτήν του εβδομήντα, ρήμαξε* και κατεδάφισε* οτιδήποτε παλιό και σοφό έχτισε σιγά σιγά ο χρόνος και οι άνθρωποι για να φορέσει αυτό το κοινό κι αδιάφορο πρόσωπο που δεν έχει όρεξη ούτε να το κοιτάξεις, γιατί ξέρεις πως δεν κρύβει εκπλήξεις.

Όλα τώρα διαμορφωμένα στην τελική τους μορφή, χωρίς την άλμη* του καπνού να γλείφει δρόμους και προσόψεις* και με την εντύπωση πως σύντομα θα μας εκδικηθεί το παρελθόν.

Τουλάχιστον να βρεθεί ένας χώρος με λίγη δροσιά να κατοικήσουν εκείνοι οι άνθρωποι με το βουισμένο* κεφάλι και τις πληγές στο πρόσωπο που άνοιξαν η νύχτα και ο έρωτας.

* **προσωπίδα**: μάσκα, εδώ μεταφορικά * **ευτέλεια**: χαμηλή ποιότητα * **αντιπαροχή**: συμφωνία ανάμεσα στους κάτοχους του οικοπέδου και στον κατασκευαστή της πολυκατοικίας (του παραχωρούν το οικοπέδο και εκείνος τους παραδίδει έτοιμο ένα μέρος της πολυκατοικίας) * **ρήμαξε**: κατέστρεψε * **κατεδάφισε**: γκρέμισε * **άλμη**: λεπτό στρώμα αλατιού που δημιουργείται ύστερα από την εξάτμιση του θαλασσινού νερού (η λέξη χρησιμοποιείται εδώ μεταφορικά και δηλώνει τη μυρωδιά του καπνού) * **προσόψεις**: μπροστινές όψεις κτιρίων * **βουισμένο**: ταραγμένο από τη φασαρία, τη βοή

Παιδί κυνηγούσα το παχνίδι και αυτό ολοένα γλιστρούσε.*

Ζούσα με εικόνες κι αναμνήσεις παιχνιδιού, σχεδόν εξορισμένες* εξαιτίας της τοποθεσίας της πόλης, της πυκνής δόμησης και των στενών δρόμων. Πουθενά μια αλάνα,* ένας κήπος, ένα στάδιο.

Μόνο στο Φρούριο,* όπου πηγαίναμε εκδρομές με το σχολείο και τρέχαμε ανάμεσα σε θρυμματισμένα* κανόνια κι ερειπωμένα δεσμοτήρια, σκουριασμένες κρεμάλες κι ανήλιαγες* κρυψώνες, προσπαθούσαμε να ξεδιπλώσουμε το μικρό πανωφόρι του παιχνιδιού. Γρήγορα ξεφεύγαμε από την επιτήρηση των δασκάλων, σακαφρώνναμε στις τάπιες* κι από κει παίζαμε με την πόλη, που χανόταν σε μια γλυκιά ομίχλη από φρέσκο ψωμί, λαδομπογιά κι καρνάγιο,* ιώδιο* κι κάρβουνο.

Το βράδυ πάλι γινόμασταν συμμορίες κι τρέχαμε μ' ένα εεεεε πίσω από σκυλιά που κουτσαίνουν κι έναν τρελό που φορούσε φουρκέτες* στο κεφάλι, ενώ οι μεγαλύτεροι μας τρώμαζαν με ιστορίες μακάβριες* κάτω από τις σκοτεινιασμένες καμάρες.*

[...]

* * *

Στρέφοντας το βλέμμα στα διαζώματα* των πολυκατοικιών, που στριμώνονται και πνίγουν το καμπαναριό του Αϊ-Πιάνη,* δεν απορώ που μας παρέδωσαν μια πόλη έρημη από πράσινο κι πάρκα. Παντού αξιοποίηση.

Μια γωνιά άφησαν αδειανή για όλες τις ανάγκες κι εκεί στριμώνχτηκαν το βόλει, το μπάσκετ, το τένις κι οι κούνιες, λιγοστά παγκάκια, ίχνη καχεκτικής χλόης κι ένα παράθυρο στο ανοιχτό Αιγαίο. Τα πρωινά στο μοναδικό πάρκο συνωστίζονται* τα φυλακισμένα παιδιά των γύρω πολυκατοικιών κι αγριεύουν στο παιχνίδι (θυμάσαι, εμείς, κάποτε, ηρεμούσαμε παίζοντας), το μεσημέρι ο ήλιος κι η αρμύρα το ξεραίνουν, για να παραδοθεί αργά το βράδυ στην ημιθανή* ερημιά της επαρχίας.

Κ. Ι. Χαρπαντίδης, *Μανία πόλεως*,
Επικαιρότητα

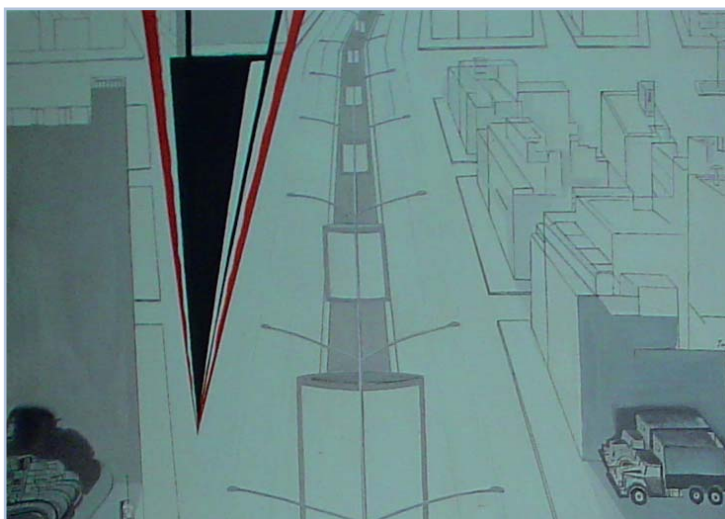
* **γλιστρούσε**: ξέφευγε * **εξορισμένες**: μακρινές, αποδιωγμένες * **αλάνα**: ελεύθερος, ανοιχτός χώρος * **Φρούριο**: το βυζαντινό κάστρο της Καβάλας, χτισμένο στην κορυφή της βραχώδους χερσονήσου όπου βρισκείται η παραδοσιακή συνοικία Παναγία * **θρυμματισμένα**: σπασμένα * **ανήλιαγες**: δίχως ήλιο, σκοτεινές * **τάπιες**: προμαχώνες * **καρνάγιο**: μέρος όπου επισκευάζουν πλοία * **ιώδιο**: θαλασσινή μυρωδιά * **φουρκέτες**: πιάστρες για τα μαλλιά * **μακάβριες**: τρομακτικές * **καμάρες**: Καμάρες, το παλιό υδραγωγείο της Καβάλας * **διαζώματα**: εδώ εννοείται η διάταξη σε κλίμακα * **Αϊ-Πιάνης**: συνοικία της Καβάλας όπου βρισκόνταν τα μεγάλα νεοκλασικά σπίτια των καπνεμπόρων * **συνωστίζονται**: συγκεντρώνονται πολλά μαζί σε μικρό χώρο * **ημιθανή**: μισοπεθαμένη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Γιατί ο συγγραφέας ονομάζει τις συνοικίες της Καβάλας «χαλασμένες γειτονιές» και γιατί πιστεύει ότι «σύντομα θα μας εκδικηθεί το παρελθόν»;
- 2 Με ποια σημασία χρησιμοποιεί ο συγγραφέας τις λέξεις «ανάπτυξη» και «αξιοποίηση»;
- 3 Ποια προβλήματα της πόλης αναφέρει ο συγγραφέας στο απόσπασμα; Σε ποιο δίνει ιδιαίτερη έμφαση και γιατί;
- 4 Βρίσκεστε κι εσείς στην ηλικία των «φυλακισμένων» παιδιών που περιγράφει ο συγγραφέας. Γράψτε ένα κείμενο το οποίο να εκθέτει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζετε εσείς στην πόλη όπου ζείτε. Αν ζείτε σε κωμόπολη ή χωριό, γράψτε ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά που μεγαλώνουν σε πόλεις.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Βρείτε παλιές φωτογραφίες της πόλης ή της συνοικίας σας (τέτοιες φωτογραφίες μπορείτε να βρείτε και σε φωτογραφικά λευκώματα), με σκοπό να συγκρίνετε την παλιά με τη σύγχρονη εικόνα της. Ερευνήστε τις αιτίες που οδήγησαν σε αρνητικές αλλαγές τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στη γενικότερη εικόνα του αστικού χώρου.
- ◆ Βρείτε ένα σύγχρονο χάρτη της πόλης της Καβάλας και εντοπίστε τα τοπογραφικά στοιχεία που δίνονται στο κείμενο.

Γιώργος Τούγιας,
Η πόλη

ΙΝΔΙΑΝΟΣ ΣΙΑΤΛ

Ένα παλιό μήνυμα για το σύγχρονο κόσμο

Το παρακάτω κείμενο χρονολογείται γύρω στα 1855 και αποτελεί την απάντηση του Σιάτλ, αρχηγού μιας φυλής Ινδιάνων, στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής Φραγκλίνο Πηρς, ο οποίος ζήτησε από τους Ινδιάνους να πουλήσουν τη γη τους στην αμερικανική κυβέρνηση. Η πρόταση αυτής της αγοραπωλησίας ήταν εντελώς ξένη στις αντιλήψεις και στον τρόπο ζωής των Ινδιάνων, ο δεσμός των οποίων με τη φύση είναι ιερός και αδιάσπαστος, όπως η αδερφική αγάπη. Ο Σιάτλ εκφράζει με περηφάνια και σεβασμό στην παράδοση τον τρόπο σκέψης της φυλής του, ο οποίος διαφέρει πλήρως από τις υλικές αξίες και τον κατακτητικό πολιτισμό των λευκών. Οι σκέψεις που διατυπώνει ο Σιάτλ απέχουν από εμάς ενάμιση σχεδόν αιώνα, είναι όμως εξαιρετικά επίκαιρες στην εποχή μας, τώρα που όλοι πλέον βιώνουμε τις ολέθριες συνέπειες από την υπερβολική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, τη μόλυνση του περιβάλλοντος και τη διαρκώς επεκτεινόμενη οικολογική καταστροφή του πλανήτη μας.

Ο μεγάλος αρχηγός στην Ουάσιγκτον μηνάει* πως θέλει να αγοράσει τη γη μας. Ο μεγάλος αρχηγός μηνάει ακόμα λόγια φιλικά και καλοθέλητα. Καλοσύνη του, γιατί ξέρομε πως αυτός λίγο τη χρειάζεται αντίστοιχα τη φιλία μας. Την προσφορά του θα τη μελετήσομε, γιατί ξέρομε πως, αν δεν το πράξομε, μπορεί ο λευκός να προφτάσει με τα όπλα και να πάρει τη γη μας.

Πώς μπορείτε να αγοράσετε ή να πουλάτε τον ουρανό – τη ζέστα της γης; Για μας μοιάζει παράξενο. Η δροσιά του αγέρα ή το άφρισμα του νερού ωστόσο δε μας ανήκουν. Πώς μπορείτε να τα αγοράσετε από μας; Κάθε μέρος της γης αυτής είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε αστραφτερή πενκοβελόνα, κάθε αμμουδά στις ακρογιαλιές, κάθε θολούρα στο σκοτεινό δάσος, κάθε ξέφωτο και κάθε ζουζούνι που ζουζουνίζει είναι, στη μνήμη και στην πείρα του λαού μου, ιερό.

Ξέρομε πως ο λευκός δεν καταλαβαίνει τους τρόπους μας. Τα μέρη της γης, το ένα με το άλλο, δεν κάνουν γι' αυτόν διαφορά, γιατί είναι ένας ξένος που φτάνει τη νύχτα και παίρνει από τη γη όλα όσα τού χρειάζονται. Η γη δεν είναι αδερφός του, αλλά εχθρός που πρέπει να τον καταχτήσει, και αφού τον καταχτήσει, πηγαίνει παρακάτω.

* μηνάει: στέλνει μήνυμα

Με το ταμάχι* που έχει θα καταπιεί τη γη και θα αφήσει πίσω του μια έρημο. Η όψη που παρουσιάζουν οι πολιτείες σας, κάνει κακό στα μάτια του ερυθρόδερμου. Όμως αυτό μπορεί και να συμβαίνει επειδή ο ερυθρόδερμος είναι άγριος και δεν καταλαβαίνει.

Αν αποφασίσω και δεχτώ, θα βάλω έναν όρο. Τα ζώα της γης αυτής ο λευκός θα πρέπει να τα μεταχειριστεί σαν αδέρφια του. Τι είναι ο άνθρωπος δίχως τα ζώα; Αν όλα τα ζώα φύγουν από τη μέση, ο άνθρωπος θα πεθάνει από μεγάλη εσωτερική μοναξιά, γιατί όσα συμβαίνουν στα ζώα, τα ίδια συμβαίνουν στον άνθρωπο.

Ένα ξέρομε, που μπορεί μια μέρα ο λευκός να το ανακαλύψει: ο Θεός μας είναι ο ίδιος Θεός. Μπορεί να θαρρείτε πως Εκείνος είναι δικός σας, όπως ζητάτε να γίνει δική σας η γη μας. Αλλά δεν το δυνόσατε.* Εκείνος είναι Θεός των ανθρώπων. Και το έλεός Του μοιρασμένο απαράλλαχτα σε ερυθρόδερμους και λευκούς. Αυτή η γη Του είναι ακριβή. Όποιος τη βλάπτει, καταφρονάει το Δημιουργό της. Θα περάσουν οι λευκοί – και μπορεί μάλιστα γρηγορότερα από άλλες φυλές. Όταν μαγαρίζεις* συνέχεια το στρώμα σου, κάποια νύχτα θα πλαντάξεις από τις μαγαρισιές σου. Όταν όλα τα βουβάλια σφαχτούν, όταν όλα τα άγρια αλόγατα μερέψουν, όταν την ιερή γωνιά του δάσους τη γιομίσει το ανθρώπινο χνότο και το θέαμα των φουντωμένων λόφων το κηλιδώσουν τα σύρματα του τηλεγράφου με το βουητό τους, τότες πού να βρεις το ρουμάνι;* Πού να βρεις τον αϊτό; Και τι σημαίνει να πεις έχε γεια στο φαρί* σου και στο κνήγι; Σημαίνει το τέλος της ζωής και την αρχή του θανάτου.

Πουθενά δε βρίσκεται μια ήσυχη γωνιά μέσα στις πολιτείες του λευκού. Πουθενά δε βρίσκεται μια γωνιά να σταθείς να ακούσεις τα φύλλα στα δέντρα την άνοιξη ή το ψιθύρισμα που κάνουν τα ζουζούνια πεταρίζοντας. Όμως μπορεί, επειδή, καταπώς είπα, είμαι άγριος και δεν καταλαβαίνω – μπορεί μονάχα για το λόγο αυτόν ο σαματάς* να ταράζει τα αυτιά μου. Μα τι μένει από τη ζωή, όταν ένας άνθρωπος δεν μπορεί να αφουγκραστεί τη γλυκιά φωνή που βγάνει το νυχτοπούλι ή τα συνακούσματα των βατράχων ολόγυρα σε ένα βάλτο μέσα στη νυχτιά; Ο ερυθρόδερμος προτιμάει το απαλόηχο αγέρι λαγαρισμένο* από την καταμεσήμερη βροχή ή μοσχοβολημένο με το πεύκο. Του ερυθρόδερμου του είναι ακριβός ο αγέρας, γιατί όλα τα πάντα μοιράζονται την ίδια πνοή – τα ζώα, τα δέντρα, οι άνθρωποι. Ο λευκός δε φαίνεται να δίνει προσοχή στον αγέρα που ανασαίνει. Σαν ένας που χαροπολεμάει για μέρες πολλές, δεν οσμίζεται* τίποτα.

* ταμάχι: πλεονεξία * δεν το δυνόσατε: δεν μπορείτε * μαγαρίζεις: λερώνεις * ρουμάνι: δάσος * φαρί: άλογο * σαματάς: φασαρία * λαγαρισμένος: καθαρισμένος * οσμίζεται: μυρίζει

Αν ξέραμε, μπορεί να καταλαβαίναμε – αν ξέραμε τα όνειρα του λευκού, τις ελπίδες που περιγράφει στα παιδιά του τις μακριές χειμωνιάτικες νύχτες, τα οράματα που ανάφτει στο μυαλό τους, ώστε ανάλογα να δέονται για την αυριανή. Αλλά εμείς είμαστε άγριοι. Μας είναι κρυφά τα όνειρα του λευκού. Και επειδή μας είναι κρυφά, θα εξακολουθήσουμε το δρόμο μας. Αν τα συμφωνήσουμε μαζί, θα το πράξουμε, για να σιγουρέψουμε τις προστατευόμε-

νες περιοχές που μας τάξατε. Εκεί θα ζήσουμε, μπορεί, τις μετροημένες μέρες μας καταπώς το θελήσαμε. Όταν ο στερνός ερυθρόδεσμος λείπει από τη γη, και από τη μνήμη δεν απομείνει παρά ο ίσκιος από ένα σύννεφο που ταξιδεύει στον κάμπο, οι ακρογιαλιές αυτές και τα δάση θα φυλάγουν ακόμα τα πνεύματα του λαού μου – τι* αυτή τη γη την αγαπούν, όπως το βρέφος αγαπάει το χτύπο της μητρικής καρδιάς. Αν σας την πουλήσουμε τη γη μας, αγαπήστε την, καθώς την αγαπήσαμε εμείς, φροντίστε την, καθώς τη φροντίσαμε εμείς, κρατήστε ζωντανή στο λογισμό σας τη μνήμη της γης, όπως βρίσκεται τη στιγμή που την παίρνετε, και με όλη σας τη δύναμη, με όλη την τρανή μπόρεσή σας, με όλη την καρδιά σας, διατηρήστε τη για τα τέκνα σας, και αγαπήστε την, καθώς ο Θεός αγαπάει όλους μας. Ένα ξέρομε – ο Θεός σας είναι ο ίδιος Θεός. Η γη Του είναι ακριβή. Ακόμα και ο λευκός δε γίνεται να απαλλαχτεί από την κοινή μοίρα.*

Νίκος Χατζηκυριάκος-Γιάκας, *Ο ουρανός*

μτφρ. Ζήσιμος Λορεντζάτος

Το Βήμα, 16/1/1977

* **τι:** γιατί * **η κοινή μοίρα:** εννοεί το θάνατο

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Χωρίστε το κείμενο σε ενότητες και γράψτε συνοπτικά τα επιχειρήματα που διατυπώνει ο Ινδιάνος σε καθεμιά από αυτές.
- 2 Πώς αντιλαμβάνεται ο Ινδιάνος τη σχέση του με τη φύση;
- 3 Γιατί η όψη της πολιτείας των λευκών (και η νοοτροπία των κατοίκων της) «κάνει κακό στα μάτια του ερυθρόδερμου»;
- 4 Σε διάφορα σημεία του κειμένου ο Ινδιάνος Σιάτλ χαρακτηρίζει τον εαυτό του και τους ομοεθνείς του «άγριους». Πώς αντιλαμβάνεστε αυτόν το χαρακτηρισμό;
- 5 Τι πιστεύετε ότι αποφάσισαν τελικά οι Ινδιάνοι για τη γη τους; Ποια σημεία του κειμένου μάς προϊδεάζουν για την απόφασή τους;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Χωριστείτε σε ομάδες και βρείτε στοιχεία για χαμένους πολιτισμούς, όπως των Ινδιάνων της Αμερικής ή των ιθαγενών της Αυστραλίας, και παρουσιάστε τα στους συμμαθητές σας, με σκοπό να συζητήσετε στη συνέχεια όλοι μαζί για τα ιστορικά και γεωπολιτικά αίτια που οδήγησαν στη συρρίκνωση ή τον αφανισμό των ντόπιων πληθυσμών και των πολιτισμών τους.
- ◆ Σε συνεργασία με τους καθηγητές της Ιστορίας και της Γεωγραφίας μελετήστε τον παγκόσμιο χάρτη και εντοπίστε περιοχές όπου υπήρχαν σημαντικοί αρχαίοι πολιτισμοί, οι οποίοι καταστράφηκαν σε μεταγενέστερες εποχές.
- ◆ Σε ορισμένα σημεία του κειμένου ο Σιάτλ αναφέρεται στο μέλλον. Καταγράψτε τις προβλέψεις του και συζητήστε με τον υπεύθυνο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αν αυτές επαληθεύονται ή όχι στην εποχή μας.